

„Sidusa Eesti arengukava 2021–2030“ vahehindamine

Lisa 5. Hinnang Šveitsi-Eesti koostööprogrammi rahastatud tegevustele

1.1. Eesmärk ja põhisõnumid

Käesolev lühikokkuvõte esitab vahehindamise tulemuste põhjal koondhinnangu Šveitsi-Eesti koostööprogrammi (Š-E) toetusmeetme „**Sotsiaalse kaasatuse toetamine**“ panusele arengukava „Sidus Eesti 2030“ eesmärkide saavutamisel. Toetusmeetme eesmärk on nelja programmikomponendi kaudu parandada Eestis elavate, ennekõike eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste võimalusi Eesti ühiskonnas aktiivsemaks osalemiseks, keskendudes lõimumise, sh kohanemise, hariduse, sotsiaalhoolekande teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamisele ning sotsiaalse innovatsiooni edendamisele. Toetusmeetmel on neli elluviijat: Kultuuriministeerium (edaspidi KUM), Siseministeerium (edaspidi SIM), Haridus- ja Teadusministeerium ning Sotsiaalministeerium; taoline jaotus on loonud ka täiendavad koostöö- ja sünergiakohad nende nelja ministeeriumi vahel. Toetusmeetme rakendusperiood on 01.06.2024 - 31.08.2028.

Siinne kokkuvõte käsitleb Šveitsi-Eesti koostööprogrammi sotsiaalse kaasatuse meedet ning ennekõike arengukava Kultuuriministeeriumi lõimumis-, sh kohanemisprogrammi ning sellega seotud Š-E programmikomponendi „Kultuuriline ja keeleline lõimumine“ osa. Koostööprogrammi sama toetusmeetme hulka kuulub väiksemas mahus ka Siseministeeriumi programmikomponent „Kodanikuühiskonna tugevdamine sotsiaalse innovatsiooni edendamise teel“, mida siin dokumendis eraldi põhjalikumalt ei käsitleta, kuid mille kohta on lisatud paar täpsustavat kommentaari.

Vahehindamise tulemuste põhjal on Šveitsi-Eesti koostööprogrammi panus lõimumis-, sh kohanemisprogrammi eesmärkide saavutamisse **asjakohane ja vajalik**. Selle tulemuslikkust saab hindamisperioodi ja tegevuste praeguses rakendamise etapis hinnata ennekõike väljundite ja vahetute tulemuste saavutamise tasandil. 2024. toimus peamiselt tegevuste ettevalmistamine ning 2025. aastal saavutati esimesed planeeritud väljundid: toimus süsteemide arendamine, teenuste piloteerimine ja asutuste võimekuse tugevdamine. Vahehindamise seisuga ei ole veel võimalik mõõta programmi pikemat ja laiemat mõju, sest suur osa tegevustest on veel varajases või keskmises rakendamise etapis. 2026. aasta esimese poole seisuga näeme ka tegevuste jätkuvat elluviimist.

Asjakohasuses võttes toetab Šveitsi-Eesti koostööprogrammi selgelt lõimumis- ja kohanemisvaldkonna, sh kodanikuühiskonna esmatähtsaid vajadusi: erineva keele- ja kultuuritaustaga inimeste ühiskondlikku osalust, teenuste kättesaadavust, rakendajate pädevust ning kodanikuühiskonna ja sotsiaalse innovatsiooni võimekust. Teiseks täiendab programm ESF+, AMIF-i ja riigieelarvelisi tegevusi. Kolmandaks ilmneb programmi tugev lisandväärtus lisaks rahastusele ka Šveitsi partnerite teadmussiirdes ja rahvusvahelises koostöös: koostöö Berni Rakenduskõrgkooliga ja Šveitsi rahastajatega on kahepoolne – Šveitsi eksperdid annavad Eestile ekspertnõu,

vahetavad kogemusi ning osalevad sisulistes rakendamise seotud aruteludes Eesti rakendajatega.¹ See on Šveitsi programmi oluline eripära, kuna eristab seda toetusmeetet tavapärasest välisvahendite rahastusest ning selle tugev lisandväärtus ei seisne mitte ainult rahastuses, vaid ka sisulises koostöös Šveitsi partneritega.

1.2. Šveitsi-Eesti koostööprogrammi tegevuste lühiülevaade tegevussuundade lõikes

Koostööprogrammi rahastatud tegevused moodustavad lõimumis-, sh kohanemisprogrammis valitud, kuid konkreetselt sihistatud ning sisuliselt olulise arendustegevuse ja asutuste võimestamisele suunatud tegevuste kogumi. Šveitsi-Eesti toetusmeetde programmeeriti ning tegevused planeeriti arengukava lõimumisprogrammi tegevussuundadesse 1, 2, 3 ja 5 (st Š-E ei kohaldu tegevussuundadele 4 ja 6). Koostööprogrammi konkreetsed tegevused tegevussuundade ja rahastuse lõikes on välja toodud allolevas tabelis 1.

Tabel 1. Šveitsi-Eesti koostööprogrammi rahastatud tegevused perioodil 2024-2028, programmi tegevussuundade (TS) kaupa, võrdluses teiste rahastusvahenditega

TS	Šveitsi-Eesti koostööprogrammi rahastatud tegevus	Šveitsi-Eesti tegevusrea kogumaht, sh Šveitsi toetus ja RKF (eurodes)	Muud rahastusallikad samal tegevussuunal (eurodes)	Šveitsi-Eesti tegevusrea osakaal TS rahastusest
TS1	(a) Lõimumisvaldkonna digipööre (INSA) (b) Nõustamisteenuse arendamine ja pakkumine (INSA)	u 2,48 mln	ESF+ 2,55 mln; RE 5,03 mln; AMIF 0,75 mln	u 23%
TS2	Meediapädevuse koolituste ja tegevuste pakkumine (RaRa)	u 1,04 mln	ESF+ 6,54 mln; AMIF 0,60 mln	u 13%
TS3	Vabatahtlike kaasamine lõimumistegevustesse (INSA)	u 0,97 mln	ESF+ 5,17 mln; AMIF 0,60 mln	u 14%
TS4	ei kohaldu	-	ESF+ 3,91 mln	0%
TS5	Eesti kultuuriruumi tutvustavad tegevused (INSA)	u 2,16 mln	ESF+ 25,77 mln; RE 6,43 mln; AMIF 2,60 mln	u 6%
TS6	ei kohaldu	-	ESF+ 5,86 mln; AMIF u 0,30 mln; RE u 0,13 mln	0%
Š-E tegevusrea kogumaht tegevussuundadega seostatavates ridades		u 6,65 mln	u 66,3 mln	u 9%

* Tabelis on Šveitsi-Eesti tegevusrea kogumahu esitatud KuM tegevussuundadega seotud Šveitsi-Eesti koostööprogrammi tegevusmahud koos riikliku kaasfinantseeringuga ehk RKF-iga. Muud rahastusallikad on käsitatud eraldi rahastusallikatena ning neid ei ole arvestatud Š-E tegevusrea kogumahu sisse.

Šveitsi-Eesti koostööprogrammi otsene panus koondub ennekõike nelja tegevussuunda: TS1, TS2, TS3 ja TS5. Absoluutarvudes panustab programm kõige enam kohanemis- ja lõimumisteedkondade arendamisse ehk TS1 tegevustesse ning eesti keele, riigi ja kultuuriruumiga sideme tugevdamisse ehk TS5 tegevustesse. Väiksemas, kuid sisuliselt olulises mahu panustab programm ka ühise inforuumi ja meediapädevuse tegevustesse (TS2) ning sotsiaalsete kontaktide ja vabatahtlike kaasamise tegevustesse (TS3).

¹ Vt siinkohal nt KÜSK õppetunde koostööprogrammi rakendamisel: <https://kysk.ee/sveitsist-saadud-oppetunnid-kuidas-sunnib-sidus-uhiskond/>

Lisaks tabelis toodud otsestele KUM tegevussuundadega seostatavatele rahastusriidadele kuulub Šveitsi-Eesti toetusmeetmesse ka SIM ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) sotsiaalse innovatsiooni komponent (mis on osa arengukava SIM kogukondliku Eesti programmist). Seda siin dokumendis eraldi ei käsitleta, kuid oluline on välja tuua, et see on osa samast Šveitsi-Eesti koostööprogrammist ning toetab toetusmeetme terviklikkust ja lisandväärtust kodanikuühiskonna, vabaühenduste ja sotsiaalsete ettevõtete võimestamise kaudu. Nende tegevuste mõju avaldub juhul, kui sotsiaalse innovatsiooni kaudu loodud ideed, koostöövormid ja lahendused jõuavad hiljem vabaühenduste, sotsiaalsete ettevõtete ja kogukondade püsivasse praktikasse – vahehindamise seisuga ei ole võimalik taolise mõju avaldumist veel usaldusväärselt hinnata.

Kõikide nende tegevussuundade puhul, kuhu Šveitsi-Eesti koostööprogramm panustab, toimib rahastus koosmõjus teiste rahastusallikatega (ESF, AMIF ja RE). See ei tähenda aga tegevuste või rahastuse dubleerimist, sest sama tegevussuuna sees toetavad erinevad rahastusallikad erinevaid sihtrühmi, teenuste erinevaid osasid ning erinevaid arendustegevusi ja piloteerimisi. Seetõttu lisab Šveitsi-Eesti rahastus iga kohalduva tegevussuuna siseselt sellele tugeva ja süsteemse lisandväärtuse.

1.3. Hindamistulemused tegevussuundade lõikes

Vahehindamise seisuga on Šveitsi-Eesti tegevuste **asjakohasus kõrge**. Tulemuslikkuse seiskohalt on vahehindamise perioodil võimalik hinnata ennekõike väljundite ja vahetute tulemuste saavutamise tasandit, mille põhjal jõuti 2025. aastal programmi ettevalmistusfaasist esmaste väljundite saavutamiseni ning planeeritud tegevused on kas saavutamisel või juba osaliselt saavutatud. Kokkuvõtlikult on asjakohasuse ja tulemuslikkuse koondhinnangud välja toodud allolevas tabelis 2.

Tabel 2. Hinnang Šveitsi-Eesti koostööprogrammi vahendite tulemuslikkusele ja asjakohasusele ning tegevuste jätkamisele

TS	Šveitsi-Eesti tegevus	Senise tulemuslikkuse hinnang vahehindamise seisuga (andmed 2025. aasta lõpu seisuga)*	Asjakohasuse hinnang	Edasise rakendamise soovitus
TS1	(a) Lõimumisvaldkonna digipööre (INSA) (b) Nõustamisteenuse arendamine ja pakkumine (INSA)	Selle tegevussuuna (TS) esmased väljundid on saavutamisel, kuid tegevused on veel varajases rakendamise etapis. Digipöörde jaoks on hangitud ja läbi viimisel arendustegevusteks ettevalmistavad analüüsid, arendatud töökorraldusega ja protsessidega seotud tegevusi (sh arendustegevuste üleviimine KuM-ist INSA-sse); vahehindamise seisuga ei ole tööriistad aga veel välja arendatud, piloteeritud ega kasutajateni jõudnud. Nõustamisteenus on samuti käivitunud: tegevustega alustati 2025. aasta sügisel ning toimunud on 93 nõustamissessiooni ning jõutud 74 sissekäiguga ja suundade taustaga inimeseni.	Kõrge, ajas kasvav	JÄTKATA MUUDETULT. Jätkata digipöörde ja nõustamisteenuse arendamist selgemalt INSA teenuste, KOPA, sündmusteenuse, ESF+ ja AMIF tegevustega. Edasisel rakendamisel tuleb täpsustada kasutajatekonna üleminekukohad, andmevahetuse vajadused ja vastutajad, pidades silmas, et Š-E tegevused ei jääks eraldiseisvaks arendustegevuseks, vaid oleks lõimitud teiste TS1 arendustegevustega.
TS2	Meediapädevuse koolituste ja tegevuste pakkumine (RaRa)	Tegemist on vahehindamise seisuga ühe kõige selgema ja esmase tulemuslikkusega Š-E tegevusega. 2025. aastal valmisid eesti- ja venekeelsed õppematerjalid, loodi MeediaRadari veebikeskkond, kaasati 40	Väga kõrge	JÄTKATA. Järgmises etapis tuleb jätkata tegevuste piirkondlikku ulatuse suurendamist, tugevdada venekeelsete ja muukeelsete

		meediaeksperti ja ajakirjanikku ning programmi kaasati 82 raamatukogu ja kogukonnakeskust. Tegevustes on vahehindamise perioodil registreeritud 216 osalemist. Mõju sihtrühmade kriitilisele meediakasutusele, valeinfo toimetulekule ja usaldusväärse info tarbimisele hinnatav alles pikemas vaates.		sihtrühmade ni jõudmist ning seirata põhjalikumalt ka teadmiste kasutamist ja käitumuslikku muutust kirjeldavad näitajad, st mitte piirduda ainult osalemiste ja materjalide kirjeldamisega.
TS3	Vabatahtlike kaasamine lõimumistegevustesse (INSA)	Tulemuslikkus on vahehindamise perioodil esmane ja kohati ebaühtlane. Vabatahtlike tegevuse puhul on loodud eeldused kaasamismudeli, e-kursuse ja iseteeninduskeskkonna arendamiseks. 2025. aastal koolitati 14 vabatahtlikku, kes olid ennekõike Eestis sündinud ja eesti emakeelega, st vajadust edaspidi jõuda rohkem rändetaustaga vabatahtlikeni.	Kõrge, ajas kasvav	JÄTKATA TINGIMUSLIKULT. Edasise rakendamise keskne tingimus on liikuda ettevalmistavatelt tegevustelt korduvate kontaktide, sihtrühma sisulise osaluse tõstmise ja rakendatavate lahendusteni. Vabatahtlike puhul tuleb tugevdada eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste rolli mitte ainult kasusaajatena, vaid ka aktiivsete osalejate ja eestvedajatena.
TS4	ei kohaldu	ei kohaldu	ei kohaldu	ei kohaldu
TS5	Eesti kultuuriruumi tutvustavad tegevused (INSA)	Tegevuste panus on sisuliselt oluline ja esmased tulemused on selgelt ilmnenu. Kultuuriruumi tegevustes on toimunud 861 sihtrühma osalemist ning tegevused on olnud kättesaadavad ka väljaspool Tallinna ja Harjumaad, sh Ida-Virumaal. Kultuuritegevustes ja kultuuritundlikkuse seminaridel on osalenud 393 eri keele- ja kultuuritaustaga inimest; 63 neist olid uussisserändajad, 21 ajutise või rahvusvahelise kaitse saajad ning 13 Ukraina sõjapõgenikud.	Väga kõrge	JÄTKATA. Tegevuste edasisel rakendamisel tuleb tugevdada seost osalemise, aktiivse keelekasutuse ja kultuuriruumis korduva osalemise vahel. Seire puhul tuleb jälgida lisaks osalemiskordadele ka püsivate kontaktide loomist eesti keele, kultuuriruumi ja kohalike võrgustikega.
TS6	ei kohaldu	ei kohaldu	ei kohaldu	ei kohaldu

* Tabelis tulemuslikkuse tulbas välja toodud numbrilised andmed on esitatud 2025. aasta lõpu seisuga ning põhinevad Šveitsi-Eesti koostööprogrammi 2025. aasta aastaaruandel ja KuM rahastusandmetel. Seetõttu kirjeldavad need koostööprogrammi rakendamise esmast seis, mitte kogu toetusmeetme lõpptulemust.

Kokkuvõtteks on Šveitsi-Eesti koostööprogrammi tegevused vahehindamise seisuga **kõrge asjakohasusega**. Tulemuslikkuse puhul on vahehindamise perioodil nähtavad tulemused saavutatud, kuid need on esmased ja veel mitte kõikehõlmavad. Kõige selgemalt on esmased tulemused ilmnenu TS2 ja TS5 tegevustes, kus on loodud asjakohased materjalid, osutatud teenuseid, läbi viidud tegevusi koos osalemiskordade saavutamise ja kaasatud seotud partnereid. TS1 ja TS3 puhul on toimunud esmaste eeltingimuste loomine süsteemide edasiarendamiseks ja teenuste osutamiseks, kuid nende lõplik tulemuslikkus ja mõju sõltub rakendamisperioodil 2026-2028 toimuvast.

1.4. Järeldused ja soovitused edasiseks rakendamiseks

Vahehindamise põhjal on Šveitsi-Eesti koostööprogrammi toetusmeede asjakohane ja selle jätkamine vajalik. Programmi otsene panus avaldub ennekõike arengukava KUM programmi TS1, TS2, TS3 ja TS5 tegevustes: nõustamine, digipööre, meediapädevus, vabatahtlike kaasamine, kultuuriruumiga sideme tugevdamine ning mitmekultuurilise pädevuse kasvatamine - kõik need tegevused on lõimumis-, sh kohanemisvaldkonnas olulised ja vajalikud. 2025. aasta seisuga on programm liikunud ettevalmistavate tegevuste juurest esmaste väljundite saavutamiseni; kuid pikaajalist mõju ei ole veel võimalik piisava kindlusega hinnata. Samal ajal saame hinnata elluviidavate tegevuste tugevat potentsiaali taolise mõju saavutamiseks.

Šveitsi-Eesti tegevused aitavad arengukava üldeesmärgi ja alaeesmärke saavutada suurel määral seal, kus need on otseselt seotud KUM programmi tegevussuundadega: TS1 puhul parandavad need lõimumis- ja kohanemisteekondi, TS2 puhul tugevdavad usaldusväärset informi, TS3 puhul toetavad sotsiaalseid kontakte ning TS5 puhul suurendavad sidet eesti keele, riigi ja kultuuriruumiga. Täiendavaid uusi tegevussuundi ei ole Šveitsi-Eesti rahastuse vaates vajalik juurde lisada ning ennekõike tuleb parendada olemasolevate ja elluviidavate tegevuste sihistamist, kasutajateekondade sidusust ja seiret, et lisaks osalemistele endile oleks selgelt ilmnev ka korduvad kontaktid, aktiivsem keelekasutus, teenustelt edasi liikumine ja kultuuriruumis osalemise püsimine.

Soovitus 1. Võtta eesmärgiks, et iga suurem Šveitsi partneriga seotud tegevus lõppeks rakendajale või teistele osapooltele hiljem või tulevikus kasutatava väljundiga: näiteks metoodika, juhiste, koolituskava või rakendamisega seotud õppetundide kokkuvõtete jm kaudu. **Leid:** Šveitsi-Eesti koostööprogrammi lisandväärtus on võrreldes teiste välisvahenditega eripärane, sest see kätkeb nii sisulist teadmussiiret, kahepoolset õppimist, töötubasid, õppereise kui ka ekspertide poolset tagasisidet. **Järeldus:** koostöö lisandväärtus avaldub, kinnistub ja kandub üle hilisematesse tegevustesse kõige selgemalt siis, kui Šveitsi kogemus siduda konkreetsete metoodikatega ja õppetundidega.

Soovitus 2. TS1 juures täpsustada ja kokku leppida milline kanal on sihtrühma/kasutaja jaoks esimene kontaktpunkt, millised andmed liiguvad teenuste vahel, kes vastutab edasisuunamise eest ning milline info ja tagasiside jõuab tagasi teenuse arendajale ning kuidas seda kasutatakse. Antud soovitus on laiem kui ainult Šveitsi-Eesti koostööprogramm ning ennekõike on see suunis rakendusasutusele (INSA) ning puudutab kõiki nende poolt arendatavaid teenuseid. **Leid:** TS1 tegevused ehk digipööre ja nõustamisteenus on sisuliselt vajalikud, kuid nende tulemuslikkus sõltub sellest, kas need seotakse olemasolevate ja arendatavate teenustega üheks kasutajale arusaadavaks teekonnaks. **Järeldus:** jätkata tuleb muudetult, sest paralleelsete arenduste risk on suurem just nõustamise, KOPA, sündmusteenuse ja teiste rahastusallikate kokkupuutekohas. Taoline selge tööjaotus vähendab riski, et Š-E, ESF+ ja AMIF toel arendatavad tegevused kujunevad kasutaja jaoks paralleelseteks teenusradadeks.

Soovitus 3. Edasises seires jätkata osalemiste ja rahulolu kõrval ka korduvkontaktide, aktiivsema keelekasutuse, teenustelt edasi liikumise ja kultuuriruumis korduva osalemise jälgimist ning seda, kas vabatahtlike ja meediapädevusega seotud tegevused jõuavad sihtrühmade hulgas ka tegeliku käitumise muutumiseni. **Leid:** Šveitsi-Eesti koostööprogrammi tegevused on kõrge asjakohasusega, kuid vahehindamise seisuga on tulemuslikkus nähtav veel peamiselt väljundite ja vahetute tulemuste saavutamise võtmes. **Järeldus:** tegevustega tuleb jätkata ning vajalik on püüda hinnata ja mõõta ka tegevuste pikaajalisemat mõju.